

1. A jog szociológiája (a jog szerepe a társadalomban, a jog működésének szociológiai törvényszerűségei)

HAVASI VIRÁG

A jog fogalma

- ▶ a jog fogalmának is története van (ius: igazság-hatalom szimbóluma)
- ▶ A társadalmi kontroll egy sajátos formája, azon kulturális minták összessége, melyek érvényesülését az állam biztosítja
- ▶ Monista jogfogalom (jog az állam joga)- pluralista (az állami jog csak egy formája a jognak)
- ▶ Szokás?

Jogpozitivisták: csak akkor lesz jog, ha állami elismerés kapcsolódik hozzá

Weber: szokás (cselekvés ismétlődés)- szokáserkölc (régóta fennáll, racionálisan kalkulálható)- konvenció (a közösség helyesli)- jog (specializált embercsoport kényszer alkalmazásával biztosítja érvényesülését)

- ▶ Bírói jog? „A bíró a törvény szája” Montesquieu
- ▶ Nemzetközi jog? Nincs államok feletti kényszerítő erő

Jogelméletek

▶ Funkcionalista- konfliktus oldás

Low job elmélet (Llewellyn): csoporttagok interakciója, csoportazonosság, rendezettség. Új vágyak fogalmazódnak meg a tagokban, melyek igényként jelentkeznek. „Bajos ügyek”-et elrendezi a law stuff. Ez az eljárás a low job.

▶ Funkcionalista- integratív

Durkheim: a jog az egyént körülvevő láthatatlan morális miliő látható indexe

Mechanikus szolidaritás (kollektív tudat nagy)- jogsértés a kollektív tudatot támadja- represszív jog

Organikus szolidaritás (egyéni tudat nagy)- jogsértés a munkamegosztás rendjét zavarja-kooperatív jog

Jerome frank:

Ideális funkció: jogbiztonság, racionális, kiszámítható ítélkezés (pszichológiai f.)

Gyakorlati funkció: konkrét ügyek elintézése

▶ Funkcionalista- konfliktus elmélet

Marx: alap-felépítmény

Jog funkciója a társadalmi egyenlőtlenségek elleplezése,
burzsoá jog: formális jogegyenlőség

▶ Strukturalista- funkcionalista

Luhmann: társadalom fejlődésével komplexebbé válik a világ,
alrendszerek alakulnak ki (interakciók bináris kód mentén
szűrődnek)

Jog: jogos/jogtalan

Politika: hatalmon maradni/ellenzékbe vonulni

Gazdaság: profitábilis/nem profitábilis

Tudomány: igaz/hamis

inklúzió, interpenetráció

► Interakcionista-szerepelmélet

Shapiro

Bíró: létező normát, formalizált, kontradiktórius eljárásban alkalmaz, dichotom ítélet, személytelen kapcsolata a felekkel, múltba tekintően dönt, rossz hatások a konfliktusrendezésben

Adminisztrátor: formalizált, személytelen, nincs másik fél, jövőbe tekint

Közvetítő: nem formalizált, kompromisszum, személyes kapcsolat, jövőbe tekint

Alternatív konfliktuskezelés Magyarországon

- ▶ 1992-ben a munka törvénykönyvében a közvetítés, békéltetés és döntőbíráskodás intézményei, 1996-ban létrejött a Munkaügyi Közvetítői és Döntőbírói Szolgálat (és megszűnt 2017 december 31-én).
- ▶ 1997-ben a fogyasztóvédelem területén jött létre békéltető testület,
- ▶ 2000-től az egészségügyi szféra is alkalmazza a mediációt.
- ▶ 2002. LV törvény a közvetítői tevékenységekről a polgári és kereskedelmi jogviták nem bírósági úton való törvényes elrendezését tette lehetővé 2003-tól, a 2008-ban változó polgári perrendtartás a bíró feladatává tette a közvetítői eljárásról tájékoztatást. Az Oktatásügyi Közvetítői Szolgálat 2004-től működik.
- ▶ A 2006 évi CXXIII. törvény a büntető ügyekben alkalmazható közvetítői tevékenységről: büntető ügyekben-hat bűncselekményi körön belül, az öt évnél nem súlyosabban büntetendő bűncselekmények esetén engedte igénybevételét a sértett, a terhelt indítványára, vagy hivatalból. A 2018. július 1-jétől nem korlátozza meghatározott bűncselekményi csoportokra a közvetítés elrendelését, azonban kizárólag ügyészi hatáskörben kerülhet rá sor.
- ▶ Nevesítette és szabályozta az adott területen az alternatív vitarendezési eljárások valamilyen formáját a gyermekvédelem, gyámügy, a hírközlés, a közigazgatási eljárás is.
- ▶ Az Országos Mediációs Egyesület tapasztalata szerint a mediáció eredményessége a családi ügyekben 70% felett van. Azokon a szakterületeken, ahol már kialakult folyamatok és tapasztalt szakértők vannak, mint az oktatás és munkaügy területén, ez az arány 90% feletti. Büntetőügyekben alacsony a visszaesés.

Jogtudat

► Jogi szocializáció periódusai (miért követjük a normákat):

Prekonvencionális (elkerüljük a büntetést)

Konvencionális (autoritás iránti tisztelet)

Posztkonvencionális (erkölcsi elveket támogat)

Posztmateriális (egyetértünk tartalmukkal)

Knowledge and opinion on law

Jogelfogadás- jog, mint olyan elfogadása, nem feltételez részletes tudást

Kevés gyakorlati ismeret/ jogászok, hivatalnokok iránti tisztelet, függőség/minél több ismeret, annál rosszabb vélemény

Jogkövetés- szankció kérdése (milyen bizonyossággal következik be, milyen szigorú, van-e alternatív cselekvési lehetőség)

Jogismeret

- ▶ inkább a büntetőjogit ismerik az emberek, mert erkölcsből levezethető (nem vezethető le, ellentétes erkölccsel, nem mindennapi, új jsz-ok ismeretlenek) pl. ki hozza a törvényeket (kopenhága 3%, M.o. 71%, 39% munkások tudják)
- ▶ Jogismeret se nem elégséges, nem nem szükséges feltétele a jogkövetésnek
- ▶ A jog nem ismerése nem mentesít a jogkövetkezmények alól
- ▶ Befolyásolják-e az értékeket a jogi ismeretek?

Pl. 1961 London öngyilkosság már nem bcs: 16% tudta, hogy változott

Szeméremsértés, abortusz, ittaság: kb fele tudta, hogy tiltott-e, az elítélést nem befolyásolta, hoigy tiltottnak hiszi-e/ „mások” véleménye befolyásol

Kovariancia hiánya: társadalom nem ért egyet pönalizálással (elavult, nincs alsó értékhatár, új a szankcionálhatóság, tiltás ellenére nem elítélt)

- ▶ Kapcsolat a törvény által kiszabandó, bíró által kiszabott és a társadalom által indokoltnak tartott büntetési tétel között: USA: nincs korreláció, Finn: 0,96
- ▶ Joggal kapcsolatos nézeteket befolyásol-e (milyen súlyos büntetést vár el)

Nem (fiatal, városi iskolázott nőknél eltűnik a különbség, bizonyos bűncselekményeknél jell)

Kor (fiatalok elnézőbbek)

Iskolai végzettség (iskolázott intoleráns)

Specifikus csoportok (rendőr, bíró, ...)

- ▶ Az attitűd rendszer nem konzisztens, időben nem stabil (prosti, halálbüntetés, abortusz, eutanázia pro és kontra, érvek)